

In gesprek met een echte Reuselnaar

Door Thijs van der Zanden

Auw foto's hebben we nie, daor din we vruuger nie on. Wij vonden 't sund um daor geld on ut te gééven. Sund is un goei woord, dé kennen ons mannen tegenworrig nie mér!

Jan van Klaos van de Borne in de kamer van zijn bejaardenwoning aan 't Busseltje in september 2005.

Aan het woord is de 85-jarige Jan van den Borne, de oudste zoon van het uit drie zonen bestaande gezin van de Reuselse boer *Klaos* van den Borne en *Drieka* van de Voort.

Het Weijereind

Grutje aan moeders kant noemden ze in Reusel *Martekes Pietje*. Ze was de dochter van *Marte* Lavrijsen, in Reusel beter bekend als het *Auw Marteke*. Vroeger heb ik wel eens horen zeggen dat het *Ouw Marteke* goed bij kas zat. Misschien was dat wel de reden dat zijn dochter *Martekes Pietje* omstreeks 1919 aan het Weijereind twee *ouw boerderijtjes* bezat. Een ervan heeft een tijd dienst gedaan als *boterfabriekske*. Jos Vrijsen was daar op jonge leeftijd knecht en moest in de boter-carrousel lopen. Omdat dat werk ook wel eens door honden werd gedaan kreeg hij in Reusel de bijnaam *Boterhond* die hij en zijn kinderen heel hun leven hebben gehouden. Grutjes boerderijtjes stonden aan de T-kruising van de Kruisstraat met het Weijereind. Zoon *Piet van Pietjes* (Lavrijsen) heeft met zijn

gezin op die plaats heel lang gewoond. Hij had daar een grote appelbogaard die er nu nog gedeeltelijk staat.

Ons moeder was *Drieka* van de Voort, een van de drie *vurkender* van *Martekes Pietje* en *Giele* van de Voort. Opa van de Voort heb ik nooit gekend, hij was elf jaar ouder dan grutje. Hij is overleden toe zijn kinderen nog heel jong waren. Omstreeks 1907 is grutje voor de tweede keer getrouwd met *Thijs de Grootte* (Lavrijsen). Zij kregen samen vier *nakender*.

Dat *Martekes Pietje* in dat gezin *de broek aan* had bleek wel uit het feit dat hun kinderen in Reusel de bijnaam *van Pietjes* kregen. Het waren *Piet van Pietjes*, *An van Pietjes*, *Net van Pietje* en *Marte van Pietjes*. Onze pa, *Klaos* van de Borne, was een van de zes kinderen van *Jan* van de Borne en *Miet Antonise* die ze in Reusel *Klaose Miet* noemden. In de Eerste Wereldoorlog is hij gemobiliseerd geweest in Utrecht waar hij oppasser was van een officier. Na zijn dienstitijd is onze pa op 9 oktober 1919 met

Grutje Martekes Pietjes met haar drie voorkinderen kinderen, omstreeks 1901. Vooraan Thee en Drieka en op tafel Giele van de Voort. Let op de prachtige kleren die ze dragen.

ons moeder getrouwd. Grutje, *Martekes Pietje* zou gezegd hebben toen haar zoon *ome Thee* op trouwen stond: “*Es onze Thee trouwt dan moet ons Drieka ok mér trouwen, dan is ze tenminste vurzien!*” Vermoedelijk had ze ook in gedachte dat er dan een helper meer op het boerenbedrijf kwam want onze pa en ons moeder gingen in een van haar twee boerderijtjes wonen. Volgens het bevolkingsregister van Reusel gingen onze pa en ons moeder bij grutje inwonen. In dat register staat dat onze pa op 19 oktober 1919 is ingeschreven als schoonzoon.

Ouderlijk gezin

In het voormalige *boterfabriekske* aan het Weijereind ben ik op 12 november 1920 geboren. Ook mijn twee andere broers onze Giele en onze Peter zijn daar geboren. Onze pa is er stukje bij beetje begonnen te boeren. Vooral de veehandel zat onze pa in het bloed. Met handelen en in het begin ook met werken als knecht kreeg hij wat extra geld bij elkaar. Uit die tijd kan ik me nog herinneren dat ik mijn been heb gebroken. Het gebeurde toen onze pa bij de open schuurdeuren *in de wénd zaod on 't ziechten was wor ik nor stond te kéeken*. De deuren waaiden tegen mij aan en ik kwam eronder klem te zitten met mijn

been. Het been was *lilluk* gebroken. Dokter Janus Zijlmans uit Bladel moest er aan te pas komen. Hij heeft mijn been eigenhandig gezet. Met dat been aan een katrol heb ik een tijd in bed moeten blijven. Omdat ik in het begin nog niet goed kon lopen kwam Miet van *Girtje Sanders*, die een paar jaar ouder was dan ik, mij ophalen om mij naar de kleuterschool te brengen. Het hele stuk mocht ik in haar nek zitten, vertelt Jan.

In 1926 kocht grutje, *Martekes Pietje*, twee zogenaamde ontginningen van elk 12 hectare groot, gelegen in de buurt van de Heibloem. De gemeente Reusel gaf hiervoor toentertijd een flinke subsidie. Een stuk was voor *ome Thee van de Voort* en het andere stuk voor onze pa. De ontginningen bestonden uit 2 hectare vrij goede grond die tegen de Heibloem lag en 10 hectare woeste grond bestaande uit vennen, hei en bos. Op de goede grond gelegen aan de kruising van de Hamelendijk en de Heibloem bouwde onze pa een boerderij. De 10 hectare woeste grond werd door *ome Giele van de Voort* grotendeels omgeploegd. Lang niet alle grond kon gebruikt worden. Zo was er een stuk van ongeveer 2 hectare waar zelfs in de droogste

Het Auw Marteke (Lavrijsen) met zijn vrouw Joanna Naaikens, omstreeks 1910. Het zijn de overgrootouders aan moeders kant van Jan van de Borne. Volgens Jan zat het Auw Marteke goed bij kas.

Dienstplichtig soldaat Klaos van de Borne poseert, omstreeks 1917, in vol ornaat. Hij was gemobiliseerd in Utrecht en diende als oppasser bij een officier.

Het jonge, gelukkige bruidspaar Jan en Cato van den Borne-Geerts, op 2 mei 1946. Met een schaatspartijtje op het Kroonven is het allemaal begonnen.

De nog vrij nieuwe boerderij van Klaos en Drieka van den Borne, omstreeks 1930. Klaos en Drieka staan zelf in de deuropening. De boerderij is gebouwd aan de Heibloem. Schoonmoeder Martekes Pietje heeft voor hen de boerderij gekocht met daarbij tien hectare ontginninggrond.

zomers nog diep water bleef staan. Het was een moeras waar niemand in durfde. Ook de andere grond was in het begin niet al te best om op te boeren. Onze pa riep wel eens: “*Ut is hier alté wa, of gé verzupt of ut verdreugt!*” Op onze boerderij met een stuk of vijf koeien, 2 vaarzen, 2 kalveren, een paar zeugen en een paard moest het hele jaar gespaard worden om de ongeveer 100 zakken kunstmest die op de boerderij nodig waren te kunnen betalen. Geen wonder dat onze pa dikwijls zijn heil zocht in de veehandel. Daar is meer mee te verdienen zei hij dan. Zo kocht hij eens op een fokdag van *Frös de Palsboer* uit Hapert een jonge hengst. Toen *Frös* hoorde dat andere boeren het over de geweldige stamboekwaliteiten van zijn hengst hadden kocht hij deze weer direct voor veel meer geld van onze pa terug. Tot overmaat van ramp kwam de hengst niet door de stamboekkeuring. Maar onze pa had wel zijn geld op zak, lacht Jan.

Buurtbewoners

Onze burens op de Heibloem waren, richting de Lange Dijk 250 meter van ons vandaan ome Thee van de Voort en tante Drieka Heesters. Ome Thee overleed al in 1934 aan een longontsteking. Tante Drieka verhuisde toen met haar vier kinderen naar de Kruisstraat. Later is die boerderij gekocht door de Gelderse boer Gerrit Heunders. Over de Hamelendijk, richting Bladel, boerde Thijs van de Smalle die met An van Ham was getrouwd. Thijs was voor d’n duvel niet bang en heeft nog veel vee gesmokkeld voor

hij in 1950 met zijn gezin emigreerde naar Brazilië. Daar kwam zijn vrouw door een slangenbeet om het leven. In 1960 was Thijs en de kinderen weer terug in Reusel waar hij opnieuw begon te boeren. De volgende boerderij richting Bladel was van *Henkes Toontje* (Vosters). Zijn zoon *Siemme*, getrouwd met Siska Schellekens nam later de boerderij over. Na de oorlog ging er Toon van *Henke Siemme* boeren.

Lagere schooltijd

Mijn kameraden waren in die tijd mijn buurtgenootjes Giele en Toon van ome Thee van de Voort. Met hen liep ik ook naar de Lagere School. Wanneer we niet hoefden te werken waren we dikwijls in de bossen te vinden. Vooral *veugeltjes zuuken* was een geliefde bezigheid van ons. Al op jonge leeftijd hielp ik mee op de boerderij. Dat deed ik liever dan naar school gaan. Op een keer had ik mij ziek gemeld toen tante Net, die met Louke Goudsmids, was getrouwd per ongeluk tegen frater Bertje zei: “Jan van onze Klaos van de Borne kan

voorlopig niet naar school want hij is van de *kaor* gevallen tijdens het koren stapelen.”

Waarop frater Bertje riep: “Hoe kan dat, hij zou in bed moeten liggen omdat hij de griep heeft!” Gelukkig was frater Bertje ruimhartig en had hij begrip voor de situatie. Daarom liep het met een sisser af.

Vanaf mijn 13 jaar ging ik al ploegen. Wanneer onze pa het paard van de boerderij verhandeld had moest ik weer aan het nieuwe paard wennen. Ook het handzaaien en melken deed ik al op jonge leeftijd, vertelt Jan.

Jonge jaren

Na mijn lagere schooltijd heb ik op onze de boerderij aan de Heibloem gewerkt. Steeds meer nam ik het boerenwerk van onze pa over zodat hij zijn handen vrij had voor de veehandel. Ook het melken van de koeien was niet aan onze pa besteed dat deed ons moeder altijd. Later nam ik het ook regelmatig voor mijn rekening. Met de boerderij ging het steeds beter zo had onze pa in de loop der jaren al zo'n vier hectare grond bijgekocht. Tijdens de oorlogsjaren verdiende onze pa extra geld met een andere handel. Belgische smokkelaars, meestal de gebroeders van

Hout uit Dessel, kwamen regelmatig bij ons boerderijproducten kopen zoals *érpel*, *aoier*, boter en rogge. Vooral aan rogge was een mooie cent te verdienen. Tijdens het dorsen, waar altijd controleurs bij waren, moesten zakken rogge achterover gedrukt worden op momenten dat de controleur even niet keek of binnen aan de koffie zat.

Op een avond ging het niet goed. Door een onbekende Belgische smokkelaar werd er op het raam geklopt. Hij vroeg aan onze pa: “*Hedde nog aoier?*” Toen de smokkelaar met de tas eieren verdwenen was sprong de Reuselse veldwachter Peeters achter de heg tevoorschijn met de tas met eieren in zijn hand. Blijkbaar had hij er lucht van gekregen dat er vanaf onze boerderij gesmokkeld werd. Gelukkig was het proces-verbaal niet al te hoog, in ieder geval niet zo hoog dat onze pa met deze lucratieve handel stopte, lacht Jan.

Jagen en stropen

Onze pa had in die tijd een jachtvergunning voor konijnen. Later werd de vergunning omgezet naar een algemene jachtvergunning. Zijn jachtmaat was Janus van *d'n Brauwer* (Kerkhofs). Op een keer had veldwachter Peeters gezien dat Janus van *d'n Brauwer* en onze pa beiden hun geweer richtten op een konijn dat op de gemeentegrond liep waar niet gejaagd mocht worden. Hoewel Janus geschoten had nam onze pa het voor zijn rekening zodat zijn oud geweer in beslag genomen werd en niet het nieuwe geweer

De boerderij van zwager Thee van de Voort en zijn vrouw Drieka Heesters. Deze boerderij werd tegelijk met de boerderij van Klaos van de Borne gebouwd en stond ook aan de Heibloem. Later is de Gelderse familie Heunders op de boerderij gekomen. Ook deze boerderij met bijbehorende grond werd door moeder Martekes Pietje gekocht.

Zwager Thee van de Voort en zijn vrouw Drieka Heesters. Thee overleed op 37-jarige leeftijd op 30 april 1934. De boerderij werd verkocht en Drieka verhuisde met haar vier kinderen naar de Kruisstraat.

Wat zullen Klaos en Drieka van den Borne, omstreeks 1927, trots geweest zijn op hun in prachtige kleren gestoken boys. V.l.n.r. Jan, Giele en Peter.

van Janus. Onze pa en veldwachter Peeters waren geen vrienden, dat is wel duidelijk, vertelt Jan. Janus van *d'n Brauwer* had op een keer de hond van zijn zwager, burgemeester Goossens uit Bladel mogen lenen om mee te gaan jagen. Omdat het beestje niet goed luisterde had de burgemeester gezegd: "*Es ie nie luistert schiet um dan mér in z'n kont.*" Dat liep helemaal verkeerd af. Toen Janus tijdens de jacht de hond manieren wilde leren was kennelijk de hond te dichtbij. Hij schoot het beestje per ongeluk hartstikke dood. Gelukkig nam zijn zwager het sportief op en beschouwde hij het ook als een ongeluk. Hoewel onze pa met Janus van *d'n Brauwer* bevriend was heeft hij hem ook wel eens voor de gek gehouden. Op een keer was Janus samen met een andere jager aan het jagen, één dag voor het jachtseizoen was geopend. Onze pa en Bert van Nollekes Toon (Heesters) waren daar in de buurt aan het ploegen toen ze een schot hoorden. Tussen de bomen door zagen ze dat er een haas was geschoten. De jagers durfden de haas niet mee naar huis te nemen, omdat de dag daarop pas het jachtseizoen begon. Daarom hingen ze het beestje aan een boom. Toen de dag daarop de jagers hun buit wilden ophalen begrepen ze niet waar deze gebleven was. Onze pa stond het tafereel vrolijk af te kijken

terwijl de haas, waar het allemaal om te doen was, thuis al in de pot zat, vertelt Jan.

Zelf was ik goed in het vangen van hazen die op het land in hun hazenleger lagen. Tijdens het ploegen lette ik heel goed op of er op het land hazen lagen te rusten. Wanneer ik tijdens het rondploegen dicht bij de haas kwam vroeg

Koffiepauze op het erf van de boerderij aan de Heibloem, omstreeks 1945. V.l.n.r. Peter, Jan, vader Klaos en moeder Drieka. Geheel rechts een zoon van Thijs van de Smalle (van Herk).

Het gezin van Klaos en Drieka van den Borne, omstreeks 1944. Hun zonen v.l.n.r. Jan, Peter en Giele.

ik iemand anders even het ploegen over te nemen. Dan zorgde ik dat ik een riek of een stok in mijn hand had en liep met de ploeg mee richting het hazenleger. Daar aangekomen haalde ik dan flink uit en was het beestje dikwijls het haasje. In één ploegseizoen heb ik zo wel eens acht hazen te pakken gekregen! Ook heb ik op ons land wel eens een enkele keer een strik gezet. Ik weet nog dat er op een keer een heel grote haas inzat die nog niet dood was. Nadat ik korte metten mee had gemaakt stopte ik het beest onder mijn jas. Thuis aangekomen liet ik de buit trots aan onze Giele zien. Toen ik mijn jas opendeed was de haas blijkbaar weer tot leven gewekt want plotseling nam hij het hazenpad en weg was de buit, lacht Jan

Kameraden

Van het begin van de Tweede Wereldoorlog hebben we op de Heibloem niet veel gemerkt. Het enige wat mij is bijgebleven is dat we de fietsen in het koren hebben verstopt omdat er beweerd werd dat de Duitsers ze mee zouden nemen.

Mijn kameraden waren toen Jan van *Wotjes* (Vrijsen) en Marte van Jan Dirkx. Zij waren ook bij de Reuselse rijvereniging Jeanne d'Arc. De paardensport was nagenoeg ons enige vertier. Met echte Belze warmbloedpaarden gingen we op concours waar in

8-tallen bepaalde figuren werden gereden. Ook deden we wat dressuur. Mijn handicap was dat onze pa regelmatig het paard verhandelde zodat ik weer opnieuw kon beginnen. Zelfs ben ik wel eens op concours gegaan met een geleend paard. Later werd onze belangstelling ruimer en gingen we voetballen kijken, bezochten we kermissen en kwamen op zondagen regelmatig in een café. Marte Dirkx *scharrelde* in die tijd met Lies Cox een dochter van de Hapertse café-eigenaar Toontje Kox. Het zal Kerstmis 1941 geweest zijn toen we afgesproken hadden op het Kroonven te gaan schaatsen. Ook Cato Geerts uit Hapert een vriendin van Lies Kox ging mee. Daar op het Kroonven heb ik een oogje op Cato laten vallen. Omdat ik niet kon schaatsen *slibberde* ik maar wat achter haar aan. Ook ben ik met haar nog naar Hapert gefietst. Het was een gebeurtenis die heel belangrijk bleek te zijn want we zijn ondertussen al bijna 60 jaar getrouwd. Wel moest ik het nog zien te winnen van een kaper die op de kust was. Hij was er de oorzaak van dat onze verkering aarzelend begon. Het duurde een hele tijd voor het zover was dat ik bij haar thuis mocht komen.

Heidemij ontginningen

Door de handel had onze pa geld om onze grond door het ontginningsbedrijf 'de

Oogstafereel uit vroegere tijden. Broer Giele van den Borne is hier, omstreeks 1944, bezig met het maaien van rogge. Later werd hij douanebeambte. Dat beroep heeft hij 40 jaar uitgeoefend.

Gouden bruiloft van Klaos en Drieka van de Borne op 9 oktober 1969. Trots staat het bruidspaar hier temidden van hun kinderen, aange-trouwden en klein-kinderen. Achterste rij v.l.n.r. Giele en zijn vrouw Emma Kerkhofs, Jan en zijn vrouw Cato Geerts en Peter en zijn vrouw Anna van Hoof.

Heidemij' te laten verbeteren. Vooral voor het ontginnen van de twee hectare moeras moest veel werk verzet worden. Belgische arbeiders met schop en kruiwagens deden voor de Heidemij het werk. Daarbij werd rails aangelegd waarop kiepkarren liepen. Behalve dat we daardoor meer grond kregen was dat een geweldige verbetering. Onze grond was goed geëgaliseerd en er waren sloten aangelegd zodat het gezegde van onze pa: "Of gé verzupt of 't verdreugt," verleden tijd was.

Veesmokkel

Na de oorlog had onze pa meer zwart geld dan dat hij om kon omwisselen omdat daarvoor door de regering limieten waren gesteld. Gelukkig had *Babbel* (Toon van Limpt) uit de *Straot* vier dochters. Op hun namen kon een deel van dat geld omgewisseld worden.

In de eerste jaren na de oorlog werd er in Reusel wel eens shag en vee gesmokkeld. Op de Hamelendijk woonden we daarvoor ideaal. Onze pa kocht op *Boschmert* paarden die bij Péér Poppeliers aan 't *Reusels Kötje*

afgeleverd moesten worden voor verder transport naar België. Voor ik getrouwd was liep ik wel eens voor het transport uit om te kijken of de kust veilig was. Op een keer werd ik bij de grenspaal in de buurt van 't *Reusels Kötje* aangehouden door de 't *Kuuske*, de Bladelse veldwachter. Ook waren er een paar commiezen bij. Daar verzon ik ter plekke een smoesje, ik vertelde hen dat hier een Belg zou komen die voor mij wat shag, voor eigen gebruik, bij zou hebben. Gelukkig lieten ze me gaan en kon ik de personen die met de paarden onderweg waren nog waarschuwen. Het is wel eens voorgekomen dat ik commiezen tussen de koeien zag doorrijden die zowel aan de Bladelse als aan de Reuselse kant van de Hamelendijk stonden. Die nacht werd wegens de commiezen het vee uit voorzorg bij *Marte van Jan Marte* (van Gompel) in de stal gezet. Na mijn trouwen met Cato ben ik met smokkelen gestopt omdat zij het niet goed vond, vertelt Jan.

Eigen gezin

Op 2 mei 1946 ben ik met Cato getrouwd. De eerste twee jaar zijn we gaan wonen in de ouderlijke boerderij van Cato die in Hapert aan het Kerkepad stond. Haar ouders leefden niet meer, alleen haar broer Toon was nog op de boerderij. In lijn met de familietraditie bestond het huwelijkscadeau uit twee koeien. De kost verdiende ik in die tijd als knecht. Voor ongeveer twee gulden en vijftig cent per dag werkte ik beurtelings op de boerderij van mijn schoonouders en op de boerderij van onze pa in Reusel. In Hapert zijn onze zonen Niek en Jan geboren. Van het erfdeel van ons Cato kon ik de boerderij van Janus Verhagen kopen. De

boerderij met twee hectare grond lag aan de Deenestraat in Reusel. Een jaar later werd de boerderij overgedragen aan Jan van *Martekes Gust* (Lavrijsen). We kregen er drie hectare grond voor terug die gelegen was in de buurt van het Kroonven. Na enig aandringen konden we de boerderij van onze pa aan de Heibloem kopen. Mijn ouders bleven daar toen bijwonen.

Aan de Heibloem zijn onze drie dochters An, Riek en Leen geboren waarna ons vijfstal compleet was. Omstreeks 1970 heb ik de boerderij verkocht aan zoon Jan die er met zijn zonen een heel groot varkensbedrijf van heeft gemaakt, vertakt tot ver buiten Reusel. Ons Cato en ik hebben aan de Heibloem een nieuw huis met varkensstal gebouwd met één hectare grond erbij. Met het mesten van ongeveer 350 varkens en het houden van een twaalfstal stieren konden wij *daor onze kop goed boven wotter hauwen*.

Al onze kinderen zijn boer geworden en daar zijn we best trots op, vertelt Jan.

Oude dag

Zeven jaar geleden zijn wij in 't Busseltje gaan wonen. Hoewel Cato daar in het begin wel moeite mee had hebben we er *goeien aord* gekregen. Wel is het jammer dat Marte Dirx en Jan van Herpt waar we lang bevriend mee waren overleden zijn. Daardoor hebben

Gouden bruiloft van Jan en Cato van den Borne-Geerts op 2 mei 1996. het feest werd gevierd in de Vrachtkar. Hun kinderen vooraan v.l.n.r. Nico, Leen en Jan. Achter Riek en An.

we veel minder aanloop gekregen. Momenteel hebben we samen een rustige oude dag. We moeten wel omdat Cato enkele jaren geleden een grote hartoperatie heeft moeten ondergaan en het daardoor rustig aan moet doen. Wel rijden we nog wel eens met de auto uit om de kinderen te bezoeken. We hebben op dit moment achttien kleinkinderen en ook al drie achterkleinkinderen waar we heel trots op zijn, vertelt Jan.

Heel trots zijn Jan en Cato van den Borne op hun achterkleinkinderen. Dit zijn Fran en Brigit. Het zijn beide kleinkinderen van hun zoon Jan.

Jan en Cato van den Borne temidden van hun kinderen, aange-trouwden en achter-kleinkinderen, tijdens hun gouden bruiloft op 2 mei 1996. Het schaatspartijtje op het Kroonven van 54 jaar geleden heeft heel wat te weeg gebracht!

Het jongste achter-kleinkind Alex in de armen van overgroot-moeder Cato Geerts. Overgrootvader houdt alles goed in de gaten. Het is het kleinkind van dochter Riek.

Slot

Jan van de Borne heeft evenals zijn vader Klaos hard gewerkt om het boerenbedrijf op te bouwen en in stand te houden. Vooral voor de oorlog moest er, op de niet al te beste zandgrond, hard geploeterd worden om een boterham te verdienen. In de voetsporen van zijn vader werd er van de mogelijkheden gebruik gemaakt die de tijd bood. Zo werd er wel eens niet helemaal volgens de regels een haas gevangen en gebruik gemaakt van smokkelvoordelen.

Jan heeft zich wat het boerenbedrijf betreft aangepast aan de tijd en heeft het stokje van het boeren doorgegeven aan zijn nageslacht. Het is niet toevallig dat alle vijf kinderen zijn gaan boeren. Hij en zijn vrouw Cato laten merken dat ze trots zijn op hun kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen om wat ze zijn en wat ze bereikt hebben. Daarom stellen we met recht vast dat Jan van Klaos van den Borne een echte Reuselnaar genoemd mag worden.

